ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ «2025 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 28-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾՈՎ 2025 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 17-ԻՆ ԿԱՅԱՑՎԱԾ ՍԴՈ-1784 ՈՐՈՇՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Սահմանադրական դատարանը, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննելով «2025 թվականի փետրվարի 28-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև «Առողջապահության որակի բարելավման ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը, 2025 թվականի հունիսի 17-ի ՍԴՈ-1784 որոշմամբ որոշել է, որ 2025 թվականի փետրվարի 28-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև «Առողջապահության որակի բարելավման ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Սահմանադրությանը:

Համաձայն չլինելով Սահմանադրական դատարանի 2025 թվականի հունիսի 17-ի ՍԴՈ-1784 որոշմանը՝ Սահմանադրական դատարանի դատավոր Ե. Խունդկարյանս շարադրում եմ դրա վերաբերյալ իմ հատուկ կարծիքը:

Նախքան հատուկ կարծիքի պատճառաբանություններին անդրադառնալը՝ հարկ եմ համարում նշել, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 62-րդ հոդվածի 2-րդ մասի բովանդակությունից հետևում է, որ Սահմանադրական դատարանի կողմից որոշումներ և եզրակացություններն ընդունելիս քվեարկությանը մասնակցելը և

Սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշման կամ եզրակացության ընդունմանը կողմ կամ դեմ քվեարկելը Սահմանադրական դատարանի դատավորի պարտականությունն է:

Հաշվի առնելով միջազգային պայմանագրերում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերի քննության արդյունքում Սահմանադրական դատարանի կողմից ընդունվող որոշումների (դրանցում արտահայտվող իրավական դիրքորոշումների) նշանակությունը միջազգային պայմանագրերի վավերացման գործընթացի, ինչպես նաև իրավաստեղծ և իրավակիրառ պրակտիկայի համար՝ հանրությանը պետք է հասանելի լինեն այդպիսի գործով ընդունված որոշմանը Սահմանադրական դատարանի դատավորի անհամաձայնության պատճառները, իսկ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 62-րդ հոդվածի 10-րդ մասով սահմանված է Սահմանադրական դատարանի դատավորի՝ ընդունված որոշումից տարբերվող դիրքորոշումը պաշտոնապես ներկայացնելու մեկ եղանակ՝ հատուկ կարծիք շարադրելը: Հետևաբար կարծում եմ, որ նշված գործերի քննության արդյունքում համապատասխան որոշման ընդունմանը դեմ քվեարկելու փաստից ուղղակիորեն բխում է հատուկ կարծիք ներկայացնելու՝ իմ՝ որպես Սահմանադրական դատարանի դատավորի պարտականությունը, ինչով էլ պայմանավորված ներկայացնում եմ իմ հատուկ կարծիքը:

Սույն հատուկ կարծիքի շրջանակում նախևառաջ քննարկման առարկա կդարձնեմ քննարկվող միջազգային պայմանագրի սահմանադրականության հարցը՝ բովանդակային տեսանկյունից, այնուհետև նաև՝ սույն գործի հարուցման հիմք հանդիսացած դիմումը պատշաճ ներկայացված չլինելու հարցի տեսանկյունից:

ԲԱԺԻՆ Ի

Սահմանադրությամբ, ինչպես նաև «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքով նախատեսված են Հայաստանի Հանրապետության կողմից կնքված միջազգային պայմանագրերի պարտադիր ճանաչելուն ուղղված երկու ներպետական ընթացակարգ՝ միջազգային պայմանագրերի հաստատման կամ վավերացման եղանակով: Ընդ որում, Հայաստանի Հանրապետության ստորագրած կամ միանալու ենթակա միջազգային

պայմանագրի իրավաբանական ուժ ստանալը, ըստ այդմ՝ իրավական հետևանքների առաջացումը, կախվածության մեջ է դրվում վերը նշված երկու ընթացակարգերից[1]: Միաժամանակ թե՛ Սահմանադրությամբ[2], թե՛ «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքով[3] որոշակիացվել են միջազգային պայմանագրերի առանձին տեսակներ, որոնք իրավաբանական ուժ կարող են ստանալ բացառապես վավերացման ընթացակարգով. այդպիսիք են համարվում այն միջազգային պայմանագրերը՝

1) որոնք վերաբերում են մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներին և ազատություններին, ինչպես նաև պարտականություններին,

2) որոնք ունեն քաղաքական կամ ռազմական բնույթ,

3) որոնք նախատեսում են Հայաստանի Հանրապետության անդամակցություն միջազգային կազմակերպությանը,

4) որոնք Հայաստանի Հանրապետության համար նախատեսում են ֆինանսական կամ գույքային պարտավորություններ,

5) որոնց կիրառումը նախատեսում է օրենքի փոփոխություն կամ նոր օրենքի ընդունում, կամ որոնք պարունակում են օրենքին հակասող նորմեր,

6) որոնք ուղղակիորեն նախատեսում են վավերացում,

7) որոնք պարունակում են օրենքի կարգավորմանը ենթակա հարցեր:

Միաժամանակ միջազգային պայմանագրերի իրավաբանական ուժ ստանալու վերը նշված՝ վավերացման ընթացակարգի առնչությամբ Սահմանադրությունը Սահմանադրական դատարանին օժտել է այնպիսի լիազորությամբ, ինչպիսին է՝ մինչև միջազգային պայմանագրերի վավերացումը՝ դրանցում ամրագրված պարտավորությունների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը ստուգելը[4]: Նշված լիազորության առկայությունը սահմանադրական նախնական վերահսկողության մոդելի դրսևորումն է[5]: Մասնավորապես՝ «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքով նշվել է, որ նախքան

---

[1] «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մաս:

[2] Սահմանադրության 116-րդ հոդվածի 1-ին մաս:

[3] «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մաս:

[4] Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետ:

[5] Այս լիազորությունն առավել մանրամասն կարգավորված է «Սահմանադրական դատարանի մասին» օրենքի 74-րդ հոդվածում:

միջազգային պայմանագրի վավերացման (դրան միանալու) մասին օրենքի նախագիծը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի վավերացմանը ներկայացնելը Կառավարությունը, Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն, դիմում է Սահմանադրական դատարան՝ միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու նպատակով[6]:

Ամփոփելով վերոնշյալ իրավակարգավորումները՝ հարկ է նշել, որ միջազգային պայմանագիրն իր պարտադիրությունը դրսևորում է ուժի մեջ մտնելու պահից[7], որն էլ արտահայտվում է միջազգային պայմանագրի վավերացման կամ հաստատման եղանակով: Ընդ որում, Սահմանադրությամբ միջազգային պայմանագրերի վավերացումը ներառվել է Ազգային ժողովի լիազորությունների շարքում: Հատկանշական է, որ վավերացում պահանջող միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ նախատեսվել է առանձնահատկություն, մասնավորապես՝ թե՛ Սահմանադրությամբ և թե՛ «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքով սահմանվել են կոնկրետ նախապայմաններ, որոնց առկայության պարագայում միայն միջազգային պայմանագրերը պետք է անցնեն վավերացման ընթացակարգով: Ավելին՝ նշված միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ սահմանվել է պարտադիր փուլ՝ սահմանադրական նախնական վերահսկողության կառուցակարգի տեսքով: Ընդ որում, Սահմանադրական դատարանի կողմից նման վերահսկողական գործառույթի իրականացումը կազմում է սահմանադրական արդարադատության բովանդակության բաղկացուցիչ մասը: Ըստ այդմ՝ վերոնշյալ նախապայմանները չպարունակող միջազգային պայմանագրերը պետք է անցնեն հաստատման ընթացակարգով, որն էլ հանդիսանում է Հանրապետության Նախագահի լիազորությունը:

Այսպիսով, վերոնշյալ իրավակարգավորումներից հետևում է, որ թե՛ սահմանադրի և թե՛ օրենսդրի կողմից նախատեսվել է սահմանադրական նախնական վերահսկողության պարտադիր ընթացակարգ բացառապես վավերացման ենթակա միջազգային պայմանագրերի դեպքում: Սահմանադիրը, ելնելով ֆինանսական կամ գույքային պարտավորություններ

---

[6] «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մաս:

[7] «Միջազգային պայմանագրերի մասին» օրենքի 17-րդ հոդվածի 1-ին մաս:

նախատեսող միջազգային պայմանագրերի նշանակությունից, դրանք դիտարկել է որպես նախնական սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտ: Հիմք ընդունելով միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ նախնական սահմանադրական վերահսկողության կառուցակարգի նշանակությունն ու կարևորությունը՝ գտնում եմ, որ սահմանադրի կողմից ֆինանսական կամ գույքային պարտավորություններ նախատեսող միջազգային պայմանագրերի ուժի մեջ մտնելու համար վավերացման ընթացակարգի նախատեսումն ինքնանպատակ չէ. այն ուղղված է բովանդակային առումով միջազգային պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների սահմանադրականության գնահատմանը և դրանով իսկ Սահմանադրության գերակայության ապահովմանը՝ նկատի ունենալով, որ միջազգային պայմանագրերը վավերացման ընթացակարգն անցնելուց հետո դառնում են Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մասը: Բացի այդ, այս ընթացակարգի նախատեսումը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ Սահմանադրական դատարանը սահմանադրական նախնական վերահսկողության միջոցով պետք է գնահատման առարկա դարձնի նշված պայմանագրերով ամրագրված՝ ֆինանսական կամ գույքային պարտավորությունների նպատակահարմարությունը սահմանադրականության տեսանկյունից: Այսինքն՝ յուրաքանչյուր դեպքում Սահմանադրական դատարանը պետք է ոչ միայն բացահայտի միջազգային պայմանագրերով ամրագրված՝ ֆինանսական կամ գույքային պարտավորությունների նպատակը, այլ նաև գնահատի այդ պարտավորություններից բխող նպատակի համապատասխանությունը Սահմանադրությանը: Հետևաբար Սահմանադրական դատարանի կողմից միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ սահմանադրական նախնական վերահսկողության լիազորությունը լիարժեքորեն իրացված կարելի է համարել այն դեպքում, երբ Սահմանադրական դատարանը միջազգային պայմանագրերով ամրագրված՝ ֆինանսական կամ գույքային պարտավորությունների նպատակը բացահայտելիս կանդրադառնա նաև այդ նպատակների սահմանադրականության հարցին: Հակառակ պարագայում Սահմանադրական դատարանի՝ միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ սահմանադրական նախնական վերահսկողության լիազորությունը կիմաստազրկվի՝ վերածվելով ֆիկտիվ բնույթ կրող լիազորության: Բացի այդ, առանց միջազգային պայմանագրերով ամրագրված՝ ֆինանսական կամ գույքային պարտավորությունների նպատակի սահմանադրականությունը գնահատելու՝

անհնար է պատկերացնել իրավիճակ, երբ նշված պայմանագրով ամրագրված պարտավորություններն ինքնին կհանգեցնեն Սահմանադրության որևէ կոնկրետ նորմի հետ անհամապատասխանելիության, այն դեպքում, երբ նման միջազգային պայմանագրերը որպես կանոն սահմանում են վարկի չափ, վարկի տրամադրման ժամկետ, վարկի օգտագործման համար հաշվարկվող տոկոսներ և վարկավորման նպատակ (այդ թվում նաև՝ վարկի օգտագործման ուղղությունները), ինչը ևս վկայում է այն մասին, որ սահմանադրի կողմից նշված միջազգային պայմանագրերի առնչությամբ նախնական սահմանադրական վերահսկողության կառուցակարգերը պետք չէ ենթարկել նեղ մեկնաբանության: Ուստի գտնում եմ, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում վավերացման ենթակա միջազգային պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների սահմանադրականությունը որոշելիս Սահմանադրական դատարանը պարտավոր է բովանդակային առումով գնահատման առարկա դարձնել համապատասխան միջազգային պայմանագրով ամրագրված բոլոր պարտավորությունները, մասնավորապես՝ թե որքանով են այդ պարտավորությունները բխում դրա սահմանադրական նպատակից և որքանով են այդպիսի պարտավորություններն ի զորու ապահովելու այդ նպատակի կենսագործումը: Այլ կերպ ասած, Սահմանադրական դատարանի կողմից միջազգային պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների սահմանադրականությունը որոշելիս Սահմանադրությամբ ամրագրված իր սահմանադրական առաքելության իրականացումը կհամարվի ապահովված միայն վերը նշված հանգամանքները գնահատելու պարագայում:

Վերոնշյալի համատեքստում անդրադառնալով քննության առարկա գործով միջազգային պայմանագրի առնչությամբ Սահմանադրական դատարանի կողմից կայացված որոշմանը՝ հարկ եմ համարում արձանագրել հետևյալը.

Այսպես, Սահմանադրական դատարանը 2025 թվականի հունիսի 17-ի ՍԴՈ-1784 որոշմամբ 2025 թվականի փետրվարի 28-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև «Առողջապահության որակի բարելավման ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները ճանաչել է Սահմանադրությանը համապատասխանող:

Իմ գնահատմամբ՝ վերոնշյալ միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու համար նախևառաջ պետք է պարզվեր այն հանգամանքը, թե արդյո՞ք քննարկման առարկա միջազգային պայմանագրից բխող պարտավորությունների նպատակը սահմանադրականության տեսանկյունից խնդիր չի հարուցում, որպիսի հարցի առնչությամբ պատասխան ստանալու պարագայում միայն Սահմանադրական դատարանը կարող էր գալ պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանելու վերաբերյալ եզրահանգման: Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանը, անհրաժեշտ չհամարելով բովանդակային առումով բացահայտելու սույն գործի քննության առիթ հանդիսացող միջազգային պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների նպատակի սահմանադրականությունը, այդ միջազգային պայմանագրի վավերացման նպատակահարմարության հարցի գնահատումն, ըստ էության, դիտարկել է որպես Ազգային ժողովի ու Կառավարության լիազորություն՝ անտեսելով սահմանադրի կողմից միջազգային պայմանագրի վավերացման առնչությամբ Սահմանադրական դատարանին վերապահված լիազորության էությունն ու նշանակությունը:

Հարկ եմ համարում արձանագրել նաև, որ թե՛ դիմումին կից ներկայացված փաստաթղթերով, թե՛ Սահմանադրական դատարան ներկայացված գրավոր բացատրությամբ և թե՛ Սահմանադրական դատարանի զեկուցող դատավորի հարցմանն ի պատասխան ներկայացված գրությամբ Կառավարությանը չի հաջողվել հիմնավորել նշված միջազգային պայմանագրով ամրագրված պարտավորությունների նպատակահարմարությունը:

Ելնելով վերոգրյալից և հիմք ընդունելով սույն հատուկ կարծիքի 1-ին բաժնում տեղ գտած պատճառաբանությունները՝ գտնում եմ, որ սույն գործի քննության առիթ հանդիսացող միջազգային պայմանագրով ստանձնած պարտավորությունների սահմանադրականությունը գնահատելու նպատակով Սահմանադրական դատարանը պետք է բովանդակային առումով քննարկման առարկա դարձներ 2025 թվականի փետրվարի 28-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի միջև «Առողջապահության որակի բարելավման ծրագիր» վարկային համաձայնագրով սահմանված նպատակների համապատասխանությունը Սահմանադրության 1-ին հոդվածին, 85-րդ հոդվածի 1-ին մասին,

86-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետին և 87-րդ հոդվածի 1-ին մասին: Ընդ որում, Սահմանադրական դատարանի հետևությունը պետք է հիմնված լիներ հիշյալ համաձայնագրով ստանձած բոլոր պարտավորությունների գնահատման վրա հետապնդվող նպատակին հասնելու հնարավորության, այդ թվում՝ Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնվող պարտավորությունների նպատակահարմարության տեսանկյունից:

Ամփոփելով վերը նշվածը՝ գտնում եմ, որ միայն վերոնշյալ պարագայում Սահմանադրական դատարանի՝ Սահմանադրությամբ ամրագրված առաքելությունը կարող էր համարվել լիարժեքորեն կատարված, որպիսի պարագայում և գտնում եմ, որ խնդրահարույց է քննարկվող միջազգային պայմանագրով ստանձնվելիք պարտավորությունների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը:

ԲԱԺԻՆ II

Բացի վերոնշյալից, հարկ եմ համարում անդրադառնալ նաև սույն գործի հարուցման հիմք հանդիսացած դիմումի պատշաճ ներկայացված չլինելու հանգամանքին.

Այսպես՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի՝ «Միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության որոշումը» վերտառությամբ 74-րդ հոդվածի 6-րդ մասում նշված որոշումներից որևէ մեկն ընդունելու համար անհրաժեշտ է օրենքով սահմանված կարգով Սահմանադրական դատարան ներկայացված դիմում: Հակառակ դեպքում, եթե առկա չէ թույլատրելի եղանակով ներկայացված դիմում կամ այն չի համապատասխանում օրենքով սահմանված պահանջներին, ապա Սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ ըստ էության որոշում ընդունել միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցի վերաբերյալ:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքը սահմանում է դիմումին ներկայացվող պահանջները և Սահմանադրական դատարան դիմումի ներկայացման եղանակը: Միաժամանակ նշված օրենքում ամրագրված իրավանորմերի բովանդակությունից հետևում է, որ Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության միակ հնարավոր առիթը

դիմումն է, որը պետք է ներկայացվի իրավասու անձի կողմից, համապատասխանի «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով դիմումին ներկայացվող պահանջներին և ներկայացված լինի թույլատրելի եղանակով:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի իրավակարգավորումները (22-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 24-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 46-րդ հոդվածի 2-րդ մաս, 74-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 88-րդ հոդվածի 6-րդ մաս) թույլ են տալիս կատարել հետևյալ դատողությունները.

- մինչև Ազգային ժողովի կողմից միջազգային պայմանագրի վավերացումը դրանում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասությունը վերապահված է Կառավարությանը.

- այդ հարցով Սահմանադրական դատարան ներկայացվող դիմումը պետք է լինի իրավասու անձի կողմից ստորագրված.

- այդ հարցով դիմումը կարող է թղթային եղանակով ներկայացվել Սահմանադրական դատարան առանց նախապայմանների.

- այդ հարցով դիմումը կարող է էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվել Սահմանադրական դատարան միայն այն դեպքում, երբ Սահմանադրական դատարանում առկա են համապատասխան տեխնիկական հնարավորություններ:

Վերահաստատելով միջազգային պայմանագրերում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերով Սահմանադրական դատարանի կողմից կայացված որոշումների (օրինակ՝ ՍԴՈ-1581, ՍԴՈ-1620, ՍԴՈ-1622, ՍԴՈ-1674, ՍԴՈ-1676, ՍԴՈ-1706, ՍԴՈ-1734, ՍԴՈ-1746 և այլն) կապակցությամբ իմ կողմից ներկայացված՝ հատուկ կարծիքներում արտահայտված դիրքորոշումները՝ գտնում եմ, որ գործող իրավակարգավորումների պայմաններում Սահմանադրական դատարանում համապատասխան տեխնիկական հնարավորությունների առկայությունը և դրանով պայմանավորված՝ էլեկտրոնային եղանակով դիմումներ ընդունելու, դրանց հիման վրա գործեր քննելու Սահմանադրական դատարանի իրավասությունը պետք է հավաստվեն Սահմանադրական դատարանի համապատասխան իրավական ակտով: Այսինքն՝ Սահմանադրական դատարան դիմող հնարավոր սուբյեկտները (դրա իրավունքն ունեցող

անձինք) Սահմանադրական դատարանի համապատասխան իրավական ակտից պետք է իրազեկվեն, որ Սահմանադրական դատարանում առկա են էլեկտրոնային եղանակով դիմումներ ընդունելու համապատասխան տեխնիկական հնարավորություններ, ինչպես նաև տեղեկանան էլեկտրոնային այն հարթակի մասին, որով Սահմանադրական դատարանն ընդունելու է էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվող դիմումները, և միայն այդ պայմաններում անձինք կարող են էլեկտրոնային եղանակով դիմումներ ներկայացնել Սահմանադրական դատարան:

Ասվածի հիմքում ընկած է այն հանգամանքը, որ առանց համապատասխան իրավական հիմքի հնարավոր չէ միանշանակ եզրահանգում կատարել այն մասին, թե Սահմանադրական դատարանում առկա են արդյոք էլեկտրոնային եղանակով դիմումներ ընդունելու համապատասխան տեխնիկական հնարավորություններ, իսկ նման եզրահանգման հիմքում պետք է ընկած լինի Սահմանադրական դատարանի համապատասխան իրավական ակտը, որում պետք է նշված լինի էլեկտրոնային այն հարթակը, որի միջոցով դիմումների ներկայացումը Սահմանադրական դատարանը համարելու է ընդունելի, ինչպես նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տեխնիկական միջոցների այն գործիքակազմը, որի միջոցով Սահմանադրական դատարանում իրականացվելու է էլեկտրոնային փաստաթղթում առկա էլեկտրոնային ստորագրության իսկության ստուգումը: Դրա միջոցով Սահմանադրական դատարան դիմող անձանց համար հստակ և կանխատեսելի կլինի ոչ միայն այն, թե Սահմանադրական դատարանի կողմից որ հարթակի միջոցով են ընդունվում էլեկտրոնային եղանակով ներկայացվող դիմումները, այլև այն, թե տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տեխնիկական միջոցների ինչ գործիքակազմով է Սահմանադրական դատարանում պարզվում ստացված դիմումի՝ իրավասու անձի կողմից ստորագրված լինելու հանգամանքը:

<u>Քննարկվող դեպքում սույն գործի նյութերում առկա է թղթային տարբերակով դիմում, որի վրա առկա չէ դիմողի ստորագրություն:</u>

Նկատի ունենալով, որ սույն գործի նյութերում առկա դիմումի թղթային օրինակում բացակայում է որևէ ստորագրություն և Սահմանադրական դատարանի կողմից գործի քննության առիթ համարված դիմումի վրա առկա է միայն նշում՝ էլեկտրոնային

ստորագրությամբ հաստատված լինելու մասին, հարկ եմ համարում անդրադառնալ Սահմանադրական դատարան էլեկտրոնային փաստաթղթի ձևով դիմում ներկայացնելու հարցին:

Ելնելով միջազգային պայմանագրերում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերով Սահմանադրական դատարանի կողմից կայացված որոշումների (օրինակ՝ ՍԴՈ-1581, ՍԴՈ-1620, ՍԴՈ-1622, ՍԴՈ-1674, ՍԴՈ-1676, ՍԴՈ-1706, ՍԴՈ-1734, ՍԴՈ-1746 և այլն) կապակցությամբ իմ կողմից ներկայացված՝ հատուկ կարծիքներում վկայակոչված՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի և «Էլեկտրոնային փաստաթղթի և էլեկտրոնային թվային ստորագրության մասին» օրենքի վկայակոչված իրավական նորմերի վերլուծությունից՝ կարելի է արձանագրել, որ էլեկտրոնային թվային ստորագրությամբ պաշտպանված, էլեկտրոնային փաստաթուղթ համարվող դիմումն ունի նույն իրավական նշանակությունը, ինչն ունի իրավասու անձի կողմից ձեռագիր ստորագրված դիմումը հետևյալ պայմանների միաժամանակյա առկայության դեպքում.

- հաստատվել է էլեկտրոնային թվային ստորագրության իսկությունը, այսինքն՝ առկա է էլեկտրոնային թվային ստորագրության ստուգման տվյալների և միջոցների կիրառման հնարավորություն և կիրառման դրական արդյունք, որը նույնականացնում է ստորագրող անձին.

- չկան բավարար ապացույցներ այն մասին, որ փաստաթուղթը փոփոխվել կամ կեղծվել է այն պահից, երբ այն հաղորդվել և (կամ) տրվել է պահպանության, բացառությամբ այն դարձունակ փոփոխությունների, որոնք անհրաժեշտ և անխուսափելի են այդ էլեկտրոնային փաստաթղթի հաղորդման և (կամ) պահպանման համար:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ կարծում եմ, որ էլեկտրոնային փաստաթղթաշարժի համակարգի միջոցով դիմումների ներկայացումն ընդունելի համարելու պայմաններում անգամ սույն դեպքում գործի քննության առիթ համարված դիմումին կարող էր տրվել դիմողի («Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 46-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով նրա անունից հանդես եկող իրավասու անձի) ձեռագիր ստորագրությամբ ամրագրված փաստաթղթի նշանակություն միայն վերը նշված պայմանների միաժամանակյա

առկայության դեպքում, քանի որ միայն այդ դեպքում հնարավոր կլիներ արձանագրել, որ դիմումն իսկապես ստորագրվել է դիմողի («Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 46-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով նրա անունից հանդես եկող իրավասու անձի) կողմից: Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանում էլեկտրոնային թվային ստորագրության իսկությունը ստուգելու տեխնիկական հնարավորությունների առկայության մասին իրավական ակտի բացակայության պայմաններում, ինչպես նաև սույն գործի նյութերում առկա դիմումի վրա որևէ ստորագրության բացակայության պայմաններում, կարծում եմ, որ ներկայացված դիմումը պետք է համարվեր իրավասու անձի կողմից չստորագրված, ուստի պետք է վրա հասնեին «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 26-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները, այն է՝ դիմողը պետք է եռօրյա ժամկետում Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի կողմից տեղեկացվեր դիմումի՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածին անհամապատասխանության մասին, ինչի արդյունքում դիմողը նաև կկարողանար օգտվել դիմումը «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի պահանջներին համապատասխանեցնելու օրենսդրական հնարավորությունից:

Միաժամանակ, եթե Սահմանադրական դատարանը համարել է, որ սույն դեպքում առկա է էլեկտրոնային թվային ստորագրությամբ պաշտպանված էլեկտրոնային փաստաթուղթ, որն ունի նույն իրավական նշանակությունը, ինչն ունի անձի ձեռագիր ստորագրությամբ ամրագրված փաստաթուղթը, ապա կարծում եմ, որ նման եզրահանգում կատարելու համար սույն գործում առնվազն պետք է առկա լիներ Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի կողմից կազմված փաստաթուղթ այն մասին, որ տվյալ դեպքում իսկապես առկա է էլեկտրոնային թվային ստորագրությամբ պաշտպանված էլեկտրոնային փաստաթուղթ, և Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմը ստուգել է ստորագրության իսկությունը՝ պարզելով, որ այդ փաստաթուղթը ստորագրվել է դիմողի («Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 46-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով նրա անունից հանդես եկող իրավասու անձի) կողմից: Մինչդեռ սույն գործում նման փաստաթղթի բացակայության պայմաններում անհասկանալի է, թե ինչպես է սույն գործի քննության առիթ համարված դիմումին տրվել դիմողի («Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի

46-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով նրա անունից հանդես եկող իրավասու անձի) ձեռագիր ստորագրությամբ ամրագրված փաստաթղթի նշանակություն, այլ կերպ՝ ներկայացված փաստաթուղթն ինչ հիմքով է համարվել իրավասու անձի կողմից ստորագրված:

Սույն հատուկ կարծիքի 2-րդ բաժնի՝ վերոգրյալ դիրքորոշումների լույսի ներքո էլ կարծում եմ, որ սույն գործով առկա չէ թույլատրելի եղանակով ներկայացված, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով դիմումին ներկայացվող պահանջներին բավարարող դիմում, որպիսի պայմաններում Սահմանադրական դատարանն իրավասու չէր սույն գործով ընդունել ըստ էության որոշում: Միաժամանակ հարկ եմ համարում ընդգծել, որ տվյալ դեպքում նաև առկա չէին ինչպես գործի քննությունը մերժելու, այնպես էլ գործի վարույթը կարճելու հիմքեր: Կարծում եմ, որ տվյալ դեպքում սահմանադրական դատավարության կողմը չի կարող զրկվել սահմանադրական արդարադատություն ստանալու իրավունքից, քանի որ Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի կողմից նրան պետք է տրամադրվեր օրենքով սահմանված ժամկետը՝ առկա թերությունները շտկելու և դիմումը «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի պահանջներին համապատասխանեցնելու համար:

ԴԱՏԱՎՈՐ՝

Ե. ԽՈՒՆԴԿԱՐՅԱՆ

«19» հունիսի 2025թ.